

- **Algemeen: hoogconjunctuur**
- **Consumptie: groei houdt aan**
- **Productie industrie en bouw: goede start 1998**

Algemeen

De Nederlandse economie verkeert in een fase van hoogconjunctuur. De groei van het bruto binnenlands product in het vierde kwartaal van 1997 bedraagt 3,8%. Hiermee komt de jaargroei uit op 3,4%, het op twee na hoogste stijgingspercentage van de afgelopen twintig jaar. Kenmerkend is het evenwichtige karakter: anders dan in de ons omringende landen heeft ook de binnenlandse vraag aan de groei bijgedragen. Met name stegen vorig jaar de consumptieve bestedingen door gezinnen. In januari van dit jaar zet de groei van de consumptie zich krachtig voort. Het vertrouwen van de consumenten in de ontwikkelingen van de economie blijft groot. Ook de industriële productie kende in 1998 een goede start. De groei in de eerste twee maanden is de grootste van de afgelopen tien jaar. De inflatie, afgemeten aan de ontwikkeling van de consumentenprijsindex, loopt licht op. De geregistreerde werkloosheid laat een stabiel beeld zien. Het aantal openstaande vacatures bereikte eind december een historisch hoogtepunt.

Consumptie

Het volume van de binnenlandse consumptie door gezinnen in januari is 3,7% groter dan in dezelfde maand van vorig jaar. Dit relatief hoge stijgingspercentage past geheel in de lijn van de forse groei van de particuliere consumptie, die nu al acht kwartalen aanhoudt. Maandcijfers zijn frequent onderhevig aan incidentele factoren. Het koopdagepatroon in januari stimuleerde met name de toename van de consumptie van voedings- en genotmiddelen. De sterke groei van de bestedingen aan duurzame consumptiegoederen, de meest conjunctuurgevoelige categorie, zet zich met een stijging van 6,6% onverminderd voort. Huishoudelijke apparaten, doe-het-zelf-artikelen en pc's zijn zeer in trek. De volumestijging van de categorie diensten en overige goederen is het geringst. De groei was hier 2,2%. De vergeleken met januari vorig jaar zachte weersomstandigheden zorgden voor een daling van ruim vijftien procent in het verbruik van 'verwarming, verlichting en water', wat de groei van deze bestedingscategorie fors afremt.

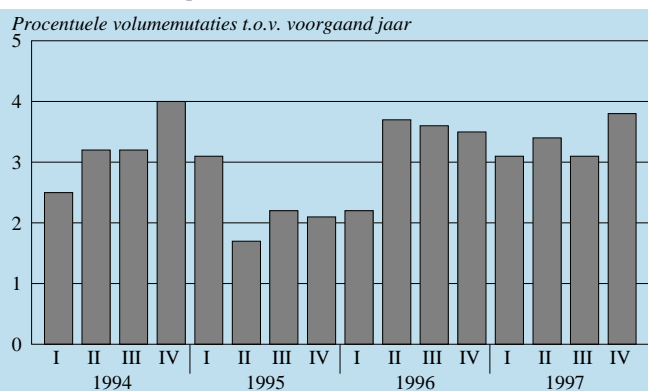
Productie industrie en bouw

Na de hoge groeicijfers in het laatste kwartaal van 1997 start ook 1998 met een forse volumetoename van de industriële productie. Over de eerste twee maanden van 1998 ligt de toegevoegde waarde van de industrie 6,2% hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder. In 1997 bedroeg de toename van de productie 4,3%.

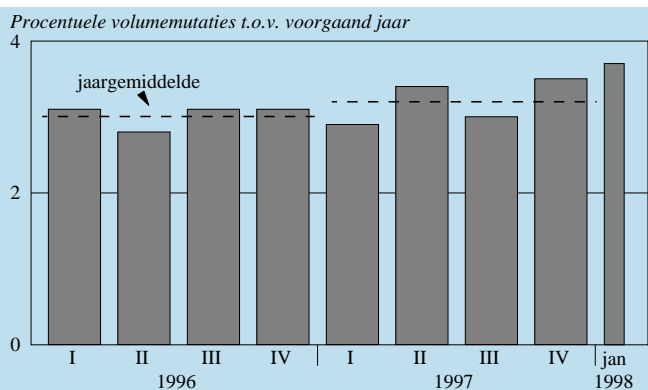
In januari en februari van dit jaar is met name de productie in de hout- en bouwmaterialenindustrie fors toegenomen in vergelijking met hetzelfde tijdvak een jaar eerder. De stijging is vooral een gevolg van het uiterst zachte weer in januari van dit jaar, terwijl het in januari 1997 juist kouder was dan normaal. Ook de chemie en de rubber- en kunststofindustrie zagen hun productie flink toenemen. De groeicijfers in de voedings- en genotmiddelenindustrie en de papier- en grafische industrie in de eerste twee maanden blijven achter bij de rest van de industrie.

De productie in de bouw ligt in februari bijna 7% hoger dan in dezelfde maand een jaar eerder. In januari bedroeg dit groeicijfer zelfs 24%.

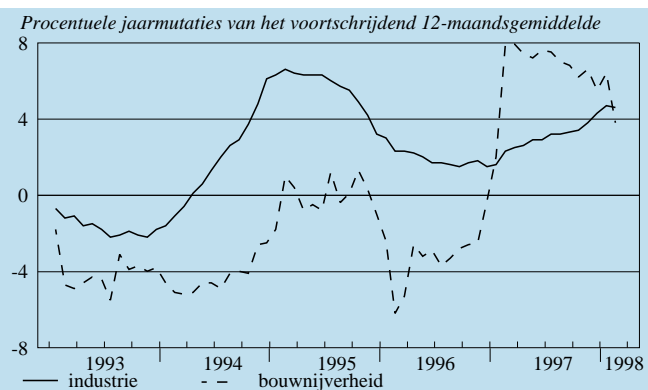
Bruto binnenlands product

Binnenlandse gezinsconsumptie

Productie industrie en bouwnijverheid

Kerngegevens recente ontwikkelingen

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1991/'95 gemidd.	1996	1997	1997				1997	1998		
				1 ^e kw.	2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	dec.	jan.	febr.	maart
Economische kernvariabelen (volume)											
Bruto binnenlands product	2,1	3,3	3,4	3,1	3,4	3,1	3,8				
Invoer goederen en diensten	3,5	5,3	6,3	4,0	8,4	6,1	7,0				
Consumptie	1,9	2,7	2,9	2,8	3,0	2,8	3,1				
Overheid	1,2	1,2	2,2	2,4	1,8	2,3	2,5				
Gezinnen	2,1	3,0	3,2	2,9	3,4	3,0	3,5	3,6	3,7	.	.
Voedings- en genotmiddelen	1,3	2,0	1,4	1,5	1,7	1,7	0,6	2,4	7,5	.	.
Duurzame consumptiegoederen	1,4	3,4	4,8	5,8	3,4	3,4	6,8	8,8	6,6	.	.
Diensten en overige goederen	2,6	3,1	3,2	2,5	3,8	3,2	3,2	2,5	2,2	.	.
Bruto investeringen in vaste activa	1,0	6,1	6,2	11,1	10,0	2,6	1,5				
Bedrijven	0,7	6,5	6,9	11,7	11,7	3,3	1,5				
Overheid	2,8	3,8	1,3	7,2	-0,5	-1,5	1,3				
Uitvoer goederen en diensten	4,5	4,5	5,6	2,6	6,7	6,2	7,0				
Productie (volume)											
Delfstoffenwinning	2,3	10,5	-10,4	-17,6	-7,1	-5,3	-5,7	-14,4	-21,4	-8,3	.
Industrie	1,4	1,5	4,3	4,7	3,5	3,6	5,3	5,0	7,5	4,9	.
Openbare nutsbedrijven	2,0	2,9	-0,8	-5,1	1,3	2,1	0,3	-5,3	-8,2	-0,4	.
Bouwnijverheid	-2,0	-0,3	5,5	20,6	2,5	0,6	1,9	0,8	24,1	6,7	.
Prijzen											
Consumentenprijsindex 1)		2,0	2,2	2,0	1,9	2,4	2,4	2,3	1,8	2,2	2,3
Productenprijs index afzet	0,1	1,3	2,8	2,6	2,6	3,6	2,5	1,9	1,3	1,2	.
Productenprijs index verbruik	-0,7	2,1	3,8	4,0	3,6	4,6	2,9	1,4	-0,9	-0,2	.
Aardolie, North Sea Brent (in \$ per barrel)	17,87	20,26	19,38	21,28	18,52	18,63	19,08	17,62	15,67	14,76	13,87
Amerikaanse dollar (in gld)	1,78	1,69	1,95	1,86	1,93	2,04	1,98	2,00	2,05	2,05	2,06
Goud (in gld per 1 gram fijn)	21,32	21,32	21,07	21,37	21,58	21,49	19,84	18,94	19,47	20,11	21,05
Cao-lonen											
Particuliere bedrijven	2,8	1,9	2,2	1,9	2,3	2,3	2,5	2,5	2,7	2,6	2,6
Overheid	2,1	1,1	2,3	1,2	2,2	3,0	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6
Gepremieerde en gesubsidieerde sector	2,4	1,5	0,2	-0,3	-0,1	0,4	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
Stemming 2) (in %)											
Orderpositie zakelijke dienstverlening	.	3	4	-1	1	-2	17				
Productenvertrouwen industrie	-1,3	1,2	5,3	3,6	4,9	6,7	6,0	4,5	5,0	5,1	5,7
Consumentenvertrouwen	-10,3	0,8	14,9	12,1	14,9	18,7	14,0	11,5	19,6	18,5	23,3
Economisch klimaat	-25,8	-4,1	18,9	14,8	18,8	22,5	19,6	16,2	24,1	24,4	29,9
Koopbereidheid	0,0	4,1	12,3	10,3	12,2	16,2	10,3	8,4	16,5	14,6	18,9
Arbeidsmarkt											
Aantal banen van werknemers (x 1000)	5 575	5 818	.	5 908	6 028	6 057	.				
Aantal vacatures (x 1000)	61	68	85	80	90	82	106				
Geregistreerde werklozen 3) (x 1000)	407	440	375	415	376	372	336	340	346	346	.
Aantal uren uitzendkrachten	4	21	15	15	15	14	16				
Uitgesproken faillissementen	11	-5	-1	3	0	-1	-4	-4	-23	-11	23
Geld en krediet											
Koersindex voor aandelen, algemeen	9	28	51	42	43	69	48	45	39	37	46
Binnenlandse liquiditeitsmassa	5	6	7	7	7	7	7	7	.	.	.
Spaartegoeden	5	7	6	6	6	6	4	4	.	.	.
Verstrekt consumptief krediet	11	13	11	11	13	13	7	9	5	4	.
Rente (in %)											
Voorschotrente	6,5	2,2	2,5	2,2	2,5	2,5	2,75	2,75	2,75	2,75	2,75
Daggeldrente	6,9	2,9	3,1	2,9	3,0	3,1	3,2	3,1	3,3	3,2	3,6
Rendement op staatsobligaties	7,3	5,7	5,2	5,2	5,3	5,2	5,3	5,1	4,9	4,8	4,8
Hypotheekrente	8,0	6,3	5,8	5,6	5,9	5,8	5,9	5,9	5,9	5,8	.

1) Weging 1995.

2) Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

3) Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand.

. = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

Toegevoegde waarde en investeringen (volume)

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1991/'95 gemidd.	1996	1997	1996				1997			
				1 ^e kw.	2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.
Toegevoegde waarde											
Totaal	2,0	3,3	3,4	2,2	3,7	3,6	3,5	3,1	3,4	3,1	3,8
Naar bedrijfsklasse:											
Landbouw	3,2	1,1	1,2	-3,2	8,4	-2,6	1,7	1,3	0,2	3,1	0,1
Nijverheid	1,0	1,5	2,8	0,4	2,7	3,2	3,1	0,9	3,8	3,2	3,3
Handel	2,0	2,9	4,0	1,2	2,5	4,5	3,4	4,2	4,8	3,0	4,2
Transport	4,2	5,5	6,0	5,3	5,7	4,7	6,2	5,4	5,9	6,7	5,9
Dienstensector	2,6	3,7	4,0	3,3	3,8	4,0	3,6	3,6	4,0	4,1	4,4
Overheidsbestuur	0,6	0,3	1,2	0,0	0,3	0,4	0,6	0,9	0,9	1,7	1,4
Bruto investeringen in vaste activa											
Totaal	2,2	6,1	6,2	-0,4	3,2	9,4	12,3	11,1	10,0	2,6	1,5
Naar type:											
Woningen	1,5	0,1	7,3	-17,0	3,3	3,7	10,6	24,5	5,9	2,0	0,5
Gebouwen voor bedrijven en overheid	-2,7	4,2	3,2	-12,0	12,2	7,0	8,7	18,5	-2,0	-2,2	1,6
Grond-, weg-, en waterbouwk. werken	2,4	4,8	4,3	-5,0	9,1	6,4	6,5	8,5	2,2	3,1	4,8
Vervoermiddelen	1,2	-0,9	11,2	1,3	-13,5	0,2	9,4	6,7	20,6	14,8	5,0
Machines en werktuigen	1,4	13,4	5,1	16,0	2,1	22,0	15,8	4,4	16,4	0,6	-1,2

Inflatie: kleding beïnvloedt prijsstijging

De prijzen voor de consument zijn tussen februari en maart van dit jaar met gemiddeld 0,9% gestegen. Voedingsmiddelen en alcoholvrije dranken zijn duurder geworden, evenals kleding en schoeisel. Overigens is een prijsstijging voor deze laatste categorie niet ongebruikelijk voor deze tijd van het jaar omdat de nieuwe zomercollectie dan in de winkels wordt aangeboden. Vergeleken met maart 1997 liggen de prijzen 2,3% hoger. In februari lag de inflatie een fractie lager op 2,2%. Over het eerste kwartaal van 1998 bedraagt de stijging van het prijsniveau 2,1%.

De afzetprijzen van de industrie liggen in februari 1,2% hoger dan een jaar eerder. Het prijsniveau van de door de industrie verbruikte grondstoffen en halffabrikaten ligt in februari, vergeleken met dezelfde maand in 1997, 0,2% lager. Vooral de uit het buitenland ingevoerde grondstoffen en halffabrikaten zijn flink goedkoper geworden.

Producentenvertrouwen: stijging

Het producentenvertrouwen, de stemmingsindicator van de ondernemers in de industrie, is in maart gestegen tot 5,7%. In november 1997 bereikte het producentenvertrouwen een recordhoogte van 7,7%. In december viel het saldo positieve en negatieve antwoorden op de vragen van het onderzoek terug naar 4,3%, om in de drie daaropvolgende maanden weer gestaag toe te nemen.

Uit de kwartaalvragen van de Conjunctuurtest blijkt dat de bezettingsgraad van de productie-installaties stijgt van 84,9% in december 1997 naar 85,7% in maart, de hoogste bezettingsgraad sinds september 1990.

Voor de ondernemers in de zakelijke dienstverlening was het eerste kwartaal van dit jaar een goed kwartaal. De omzet, orderontvangst en personeelssterkte zijn gestegen. Het optimisme van de ondernemers houdt aan. Voor het tweede kwartaal verwachten zij eveneens een groei van de omzet en de orderontvangst. Ook voorzien de ondernemers een toename van het personeelsbestand.

Consumentenvertrouwen: blijft hoog

Het vertrouwen van de consument in de ontwikkeling van de conjunctuur is in april licht afgenomen ten opzichte van maart. Op de vijf vragen die de basis voor het onderzoek vormen, worden in april per saldo ruim 20% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. In maart lag dit saldo op 23%, het hoogste saldo sinds de start van het Consumentenconjunctuuronderzoek in 1972. Vooral de deelindicator van het economisch klimaat heeft bijgedragen aan de lichte daling van het vertrouwen. Het saldo van positieve en negatieve antwoorden op de twee vragen naar het oordeel over de economische situatie in de afgelopen en komende 12 maanden bedraagt in april 24%, terwijl het in maart nog 30% was. Ook de deelindicator van de koopbereidheid laat een lichte daling zien. Wel beoordeelt de consument de tijd om grote aankopen te doen positiever in april dan in maart.

Vacatures: forse stijging

Eind december 1997 stonden 106 duizend vacatures open bij particuliere bedrijven in Nederland, 24 duizend meer dan een kwartaal eerder.

der. Nooit eerder sinds de start van het kwartaalonderzoek in 1988 is het aantal vacatures in december zo hoog geweest. Ook de kwartaalop-kwartaal toename van 24 duizend is uitzonderlijk groot.

Het aantal openstaande vacatures bereikte eind 1993 een dieptepunt van 33 duizend. Sindsdien is het aantal vacatures geleidelijk gestegen tot 70 duizend eind 1996. In 1997 versnelt de groei van het aantal vacatures tot 106 duizend eind december.

Voor de te verwachten ontwikkelingen op de arbeidsmarkt is ook het aantal ontstane en vervulde vacatures van belang. In het laatste kwartaal van 1997 ontstonden 177 duizend vacatures, 12 duizend meer dan een kwartaal eerder. Het is de eerste maal sinds de aanvang van het onderzoek dat het aantal ontstane vacatures in het vierde kwartaal groter is dan in het derde kwartaal. Tegenover de 177 duizend ontstane vacatures in het vierde kwartaal stonden 153 duizend vervulde vacatures.

Geregisteerde werkloosheid: ongewijzigd

De geregisteerde werkloosheid laat een lichte daling zien. In de periode januari-maart 1998 zijn er 346 duizend personen geregistreerd werkloos. Het voor seizoeninvloeden gecorrigeerde werkloosheidscijfer kwam uit op 329 duizend. Dat is 4 duizend minder dan in het laatste kwartaal van 1997. Vergeleken met een jaar eerder is het aantal geregisteerde werklozen in het eerste kwartaal met 70 duizend gedaald. In de laatste twaalf maanden daalt de werkloosheid in een tempo van zesduizend per maand.

De werkloosheid uitgedrukt als een percentage van de beroepsbevolking bedraagt in het eerste kwartaal 5,1%. Een jaar eerder was dit nog 6,1%. Van de vrouwelijke beroepsbevolking is in dit tijdvak 5,8% geregistreerd werkloos. Bij de mannen ligt dit percentage op 4,6%.

Arbeidsmarkt: 1997 rustig stakingsjaar

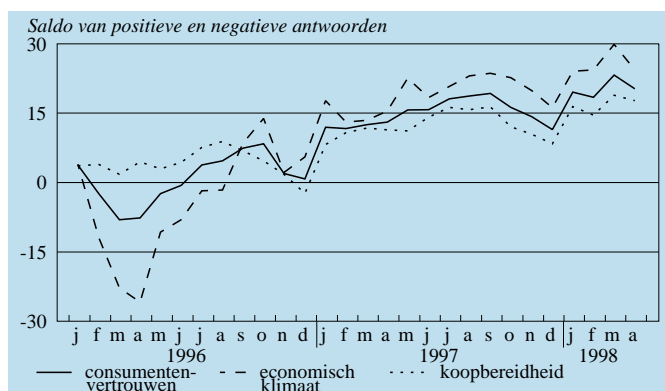
In Nederland hebben vorig jaar zeventuizend mensen gestaakt. Ze waren betrokken bij 17 geschillen waarbij in totaal vijftienduizend arbeidsdagen verloren gingen. Net als in 1996 is het aantal verloren arbeidsdagen in vergelijking met voorgaande jaren klein. In 1996 bedroeg het aantal stakingsdagen zeventuizend, het laagste aantal sinds eind jaren zeventig. In 1995 werd wel veel gestaakt, met name in de bouw. In dat jaar gingen bijna 700 duizend arbeidsdagen verloren.

Van de 17 stakingen in 1997 begonnen er 11 als een wilde staking, dat wil zeggen een niet door de vakbonden georganiseerde staking. Er werd voornamelijk gestaakt in de industrie. Daarnaast werd er actie gevoerd in de sector vervoer, opslag en communicatie.

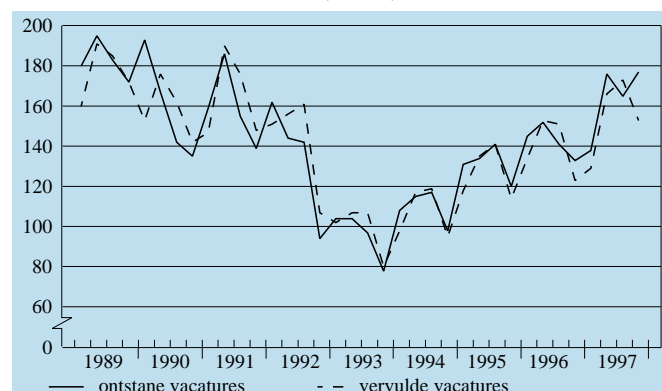
Vergeleken met de andere landen van de Europese Unie (EU) wordt er in Nederland weinig gestaakt. Gemiddeld gingen in 1996 in de 15 landen van de EU per duizend werknemers 54 werkdagen verloren. In Nederland was dat slechts één arbeidsdag per duizend werknemers.

Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld.
Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.
Afsluitdatum gegevensverwerking: 27 april 1998.

Consumentenvertrouwen

Ontstane en vervulde vacatures (x 1 000)

FOCUS

● **Economische groei breed gedragen**

De groei van het bruto binnenlands product (BBP) in het vierde kwartaal van 1997 is uitgekomen op 3,8%. De gevolgen van de varkenspest waren in dit trimester beperkt en hebben de groei, in tegenstelling tot de voorgaande kwartalen nauwelijks geremd. De volume-ontwikkeling van het BBP voor het jaar 1997 is hiermee bepaald op 3,4%. De Nederlandse economie verkeert in een periode van hoogconjunctuur; de groei van vorig jaar was de op twee na hoogste van de afgelopen twintig jaar. Anders dan in de ons omringende landen wordt de stijging van het BBP ook ondersteund door de binnenlandse bestedingen. De goederenproducenten hebben in het vierde kwartaal 3% en in het gehele jaar 2,6% meer voortgebracht. De bedrijven in de commerciële dienstverlening tonen een forse productiegroei. Deze sector groeide zowel in het vierde kwartaal als op jaarbasis met ongeveer 5%. Uitzendbureaus, computerservicebureaus en telecommunicatiebedrijven hebben zelfs groeicijfers van tien procent of meer. De niet-commerciële dienstverlening (onderwijs, overheid en zorgsector) bleef, met een kwartaalgroei van bijna 2% en een jaargroei van 1,6%, bij de andere sectoren achter. De jaargroei was overigens wel een vol procentpunt groter dan in 1996.

De investeringen in vaste activa in het vierde kwartaal van 1997 waren in volume 1,5% groter dan in het overeenkomstige tijdvak een jaar eerder. Bij deze vergelijking moet bedacht worden dat in het vierde kwartaal van 1996 enkele grote investeringsprojecten werden opgeleverd. De toename over het jaar bedraagt 6,2%. Dit stijgingspercentage ligt in lijn met de groei in de voorgaande twee jaar. De sterkste groei van de investeringen in het laatste kwartaal van vorig jaar werd gemeten bij de wegvervoermiddelen. In het bijzonder zijn de investeringen in personenauto's aanzienlijk groter, namelijk 20%. Ook in de voorgaande kwartalen deed deze tendens zich voor. Toenemende leasing kan een oorzaak zijn omdat aankopen door lease-maatschappijen tot de investeringen gerekend worden. In de gezinsconsumptie blijven de auto-aankopen juist achter.

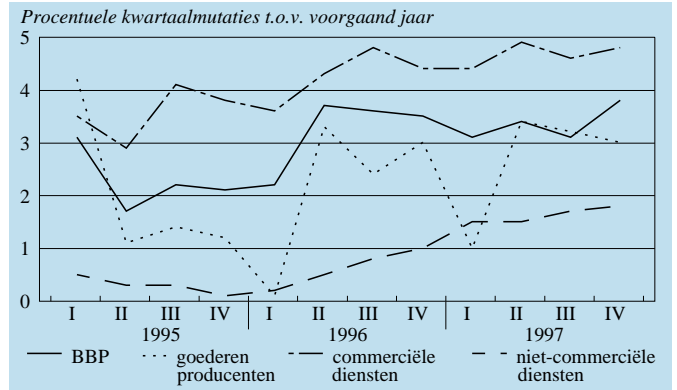
INTERNATIONALE ONTWIKKELINGEN

● **Inflatie hoog, rente laag**

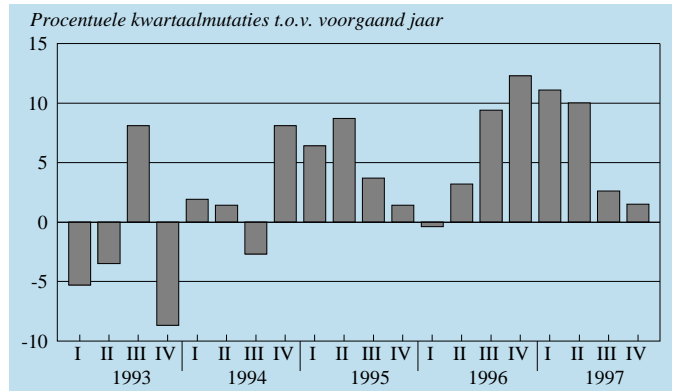
In Nederland ligt de consumentenprijsindex in februari dit jaar 2,2% hoger dan een jaar eerder. Speciaal voor het vergelijken van de inflatie tussen de lidstaten van de Europese Unie (EU) zijn voor deze landen ook geharmoniseerde consumentenprijsindices beschikbaar. Voor ons land komt de stijging in februari volgens deze index een fractie lager uit (2,1%). Bij een vergelijking van de inflatiecijfers tussen een aantal belangrijke geïndustrialiseerde landen behoort Nederland tot de landen met een relatief hoge inflatie. Alleen in Griekenland is de prijsstijging nog een stuk hoger dan bij ons. Het Nederlandse cijfer ligt nu 0,7%-punt boven het gemiddelde van de lidstaten van de EU en het verschil met Duitsland en Frankrijk is zelfs opgelopen tot bijna anderhalf procentpunt. Australië en Zwitserland zijn de enige twee landen waar de consumentenprijzen zijn gedaald. De inflatie in de zeven belangrijkste geïndustrialiseerde landen als geheel (VS, Japan, Duitsland, Frankrijk, Italië, VK en Canada) komt in februari op 1,6%. Dit is laag, want in de afgelopen 20 jaar komt alleen het prijsstijging van 1986 hierbij in de buurt.

In tegenstelling met het relatief hoge inflatiecijfer is het percentage voor de lange termijnrente in Nederland internationaal gezien laag. Met rentepercentages van boven de zes zijn Nieuw-Zeeland en het Verenigd Koninkrijk koplopers. Japan kent met een percentage van onder de twee de laagste rentevergoeding. Omdat de inflatie in dat land ook onder de twee procent ligt is in Japan het verschil tussen deze twee grootheden nagenoeg nihil. Voor Nederland komt dit verschil in februari uit op 2,7%, dit is na Japan het laagste percentage van de opgenomen landen. Veel grotere discrepantie kennen Australië en Nieuw-Zeeland (boven de zes), maar ook in Frankrijk, het VK en de VS (alle boven de vier) is het verschil opmerkelijk veel groter dan bij ons.

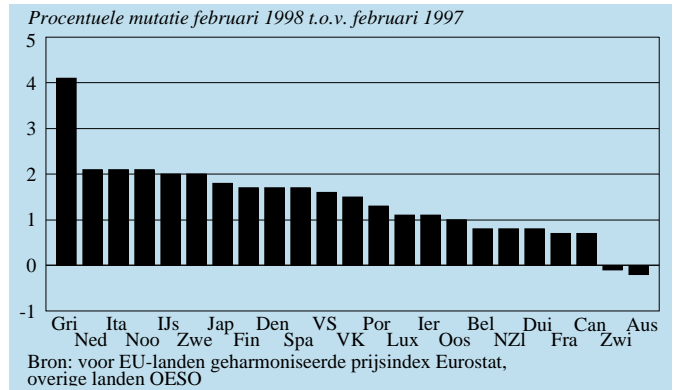
Bruto binnenlands product (volume)

Bruto investeringen in vaste activa (volume)

Consumentenprijsindex

Lange termijnrente februari 1998

